

BURNUMUN UCUNU GÖYNƏDƏN GÜNLƏR

Kupədə məndən başqa üç nəfər də vardı. Biri Ağcabədidə kolxozlardan birinin sədri idi, nəinki sədrə, heç briqadirə də oxşamırdı. Çox ariq idi. Tanıyırdım, atamın dostuydu. O da məni tanıdı. İçəri girən kimi soruşdu ki, sən Abbasovun universitetdə oxuyan oğlu deyilsən? Dedim, hə. Qucaqlayıb basdı bağrına, bir doğması kimi.

Biri rusuydu, Ağdamda zavod tikirdi. Camaat bu zavoda Düyünə zavodu deyirdi. Az qala bir iliydi bu şəhərdə yaşayırdı, dilimizi də öyrənmişdi. Biri isə erməniydi, Stepanakertdə İpək fabrikinin baş mühasibi idi. Əslində kolxoz sədrinə daha çox o oxşayırdı.

Qatar yerindən tərpenən kimi erməni bələdçini çağırıb bir onluq verdi və dedi ki, bura təmiz bir süfrə gətir. Təmiz süfrəni gətirdilər və sərdi stolun üstünə. Sonra da çantasından bir çolpa çıxarıb qoydu süfrəyə, müxtəlif turşular qoydu, kolbasa qoydu, hətta göy-göyerti də qoydu.

Təbii ki, ağdamlıların Stepanakertdə dostları vardı. Bu dostlarının qohum-əqrəbalarında, ya da özlərində yas düşürdü. Ağdamlılar da o yasa gedirdi. Əslində başsağlığı verməkdən daha çox, yemək-icməyə, çünki ermənilər yasda süfrəyə bircə quş südü qoymurdular. Toyda nə vardısı yasda da o idi, süfrələri zəngin olurdu.

Bir dəfə Kino Fazil babat vuran sonra demişdi:

-Təki sizdə ölənlər çox olsun, biz də gəlib yeyib-icək.

Məclisə pərtlik düşmüşdü.

Erməni bir dəne də ara q çıxartdı və dedi:

- Bu tutovkadı, Gevorqov Kon-yak zavodunda düzəltirir qonaqlarıyçün, bir də Bakıya SK-ya da göndərir. Deyilənə görə, bayramlarda Moskva, SK-ya pay verir. Mikoyana da asobu yollayır.

Sonra bələdçidən dörd dəne də stəkan istədi. Stəkanlara ara q doldurub, azərbaycanlılar kimi dedi ki, bismillah edin. Hərə çolpadan bir tikə götürdü, mən də bir qıça çörək, iki qıça da kolbasa götürdüm.

Erməni dedi:

- Qorxma, ürəklə ye, donuz əti deyil, mal kalbasasıdır. Evdə özümüz hazırlamışıq.

Stəkanları götürdülər, yol yoldaşlığının sağlığına bədə qaldırdılar.

Rus dedi:

- Yol yoldaşı əsgər yoldaşı kimi bir şeydi, bir dəfə qatarla gedirsən, amma onu heç vaxt yadından çıxarmırsan.

Mənim içmədiyimi gören erməni:

- Ay bala, götür ey, bu ara q deyil, baldı bal.

Mənim əvəzimə kolxoz sədri dilləndi:

- Ə, uşaqla işiniz yoxdu. Onun dədəsi də əlində o boyda vinzavod ola-ola indiyəcən bir qurtum da içməyib.

Yenə sağlıqlar, ermənilərlə azərbaycanlıların dostluq sağlığı, erməni və azərbaycanlıların ruslarla dostluq sağlığı, sonra da keçdilər fərdi sağlıqlara. Ara q

Dostum Elməddin Sərdara

(Ağdamlıların oxuması qəti qadağandır)

doğrudan da bal kimi getdiyindən erməni ikinci butulkani da çıxartdı.

Kolxoz sədrinin dərdi açılmışdı:

- Vallah, bu pripiskaya görə bir gün bizi minəcəklər. Bakıda türmə rəisi qalmıyır bayramlarda pay göndərməyim. İndidən özümə dost tuturam, əvvəl-axır ora gedəjiyik.

Erməni onun sözünə qüvvət verdi:

- Bizim fabriki yoxlasalar hamımızı, hətta Gevorqovu da güllələyəcəklər.

Söhbət bir az da uzandı.

Mənim yerim aşağıda olsa da çıxdım yuxarı, kolxoz sədrinə dedim ki, dayı, sən aşağıda yat. Rus da yuxarı çıxdı, çünki erməni elə oturduğu yerdə yatmışdı, səhərədək də xoruladı.

Kolxoz sədri gileyləndi:

- Əclaf bir tikə çörək vermişdi, xorultusuyla səhərədək burnumuzdan getirəcək.

İçkinin təsirindən tezliklə hamı yatdı, onlar da xoruldamağa başladı, zəhlətökən bir musiqi yarandı. Mən heç yata bilmədim.

Nəhayət, qatar gəlib Ağdam vağzalında dayandı. Əvvəllər qatar Yevlağa gəlirdi, burda böyük bir vağzal vardı. Ağdam cavanları zarafatla Yevlax uşaqlarına "vağzal uşaqları" deyirdilər. Sonra qatar Ağdama gəldi, ondan sonra Ağcabədi uşaqları bizlərə "vağzal uşaqları" deməyə başladılar. Nədənə ağdamlılar bundan incimirdi.

Qatar vağzala çatıb silkələnib nəfəsini dərəndən sonra hamı çantasını, çamadanını götürüb tez-tələsik qatardan düşdü. Mənim də əlimdə iki "Nağıl" tortu vardı.

Taksi sürücüləri çıxırırdılar:

- Ağcabədiyə üç nəfər.

- Şuşaya iki nəfər.

- Laçın Laçına gedən.

- Mərziliyə.

- Xaçinstroya.

- İspanakertə.

Kolxoz sədrini gören kimi iki taksi sürücüsü cumdu üstünə:

- Buy, əşi xoş gəlmisən. Buyur, buyur.

Az qaldı sürücülər sədrin üstə dalaşsınlar. Sədr də davanı kəsmək üçün dedi:

- Ə, siz belə ələyin, biriniz mənim çamadanlarımı aparsın, biriniz də məni.

Həqiqətən də elə oldu. O, qabaqdakı taksiyə oturub getdi, o biri taksi də sədrin çamadanlarını baqaja yığıb düşdü onların dalınca.

Erməni İspanakert çağırən sürücüyə yaxınlaşıb soruşdu:

- Stepanakertə neçəyə gedirsən?

- On beş manata.

Erməni başını buladı:

- Bakıdan Ağdama üç yüz əlli kilometrlik yolu səkkiz manata, Ağdamdan Stepanakertə iyirmi beş kilometrlik yolu on beş manata. Bir Allahıniz olsun də.

Sürücü:

- Neyniyə, biz də çörəyi belə qazanırıq.

Erməni:

- Yaxşı, qırx manat verəcəm, amma tək gedəcəm, başqa adam götürmə.

Sürücü:

- Ə, şandığa, onsuz da sən iki nəfər boydasan.

Razılaşdılar və erməni də taksiyə oturub getdi.

Mənsə gözleyirdim görüm şəhərə gedən taksi varmı, amma hamı Ağcabədi, Stepanakert, Şuşa, Laçın, Mərzili çıxırırdı.

Hırləndim:

- Bəs, bu şəhərə gedən yoxdu, ay qardaş?

Bir sürücü dedi:

- Ə, Abbasovun oğlu, get otur o gördüyün nol altı altmış ikiye, üç nəfər də müştəri tapım gedək.

Nəhayət, sürücü üç nəfər də müştəri tapdı, düşdük yola.

Birini tanıdım, bizim məktəbdə fizika-riyaziyyat müəllimi olmuşdu. Çox savadsız bir müəllimiydi, axırda haqqın yolunu tapıb keçdi milisə. Dəmir yol vağzalında rəis idi. İki nəfər isə laçınlı idi.

Sürücü onlardan soruşdu:

- Bəs, Laçına gedən taksilərə niyə minmədiniz?

- İstəyirik bir yaxşı bazarlıq edək.

Sürücü təəccüblə:

- O boyda Bakını qoyub gəlib Ağdamda bazarlıq edirsiniz?

- Hayıf deyil Ağdam bazarı? Sonra da gedəcəyik əmioğluga. Tanımamış olmasan Məcidov. O da bir maşın verəcək bizi aparaq Laçına.

Sürücü:

- Seyidi kim tanımır ki? - sonra üzünü tutdu rəisə; - Kamil məlim, bəlkə sizi şəhər-şəhər xaşxanaya aparım?

- Ə, nə xaşxana, görmürsən gözümədən yuxu tökülür, məni at evə.

Sürücü:

- Kamil məlim, saallah, bezmirsən hər gün qatarla Bakıya gedif-gəlirsən?

- Neyniyim, vəzifəm budu, öyrəşmişəm təkərlərin taqıltısına. Hər gün də iyirmidən-iyirmi beşdən olur, Allah bərəkət versin.

Sonra Kamil müəllim məndən soruşdu:

- Tanış gəlirsən, kimlərdənsən?

- Bizim məktəbdə müəllim işləmisiniz.

- Harda oxuyursan?

- Universitetdə.

- Mən sənə dərs demişəm?

- Xeyr. Siz B sinfinə dərs deyirdiniz.

Müəllim gülüb dedi:

- Deyirəm, axı, sənə dərs desəydin universitetdə yox, Səyyaf müəllimin peşə məktəbində oxuyardın.

- Məlim, niyə elə deyirsiz? B sinfindən də nə qədər uşaq ali məktəbdə oxuyur.

- Bilirəm necə giriblər, dədələrinin pullarıyla.

Sürücü isə başladı şəhərdəki son xəbərlərdən:

- Dünən Qara Elxan bir dostunun toyuna Moskviç salıb. Təzə katib sarsaq danışdığına görə Kolanıda döymək istəyiblər, zorla qaçıb qurtarıb.

- Nə deyirmiş ki?

- Telefonla sovxozu zəng edif, katibə soruşuf ki, kimdi. Onun da qəribə danışığı var axı, deyif ki, qatıfı. Katibə də qayıdıf ki, qatıfısa arvadına, bajına qatsın. Katib də hırlənif, ərinməyif oturf maşına, gedif Kolaniya. Sovxozun direktoruna bağırif ki, tez ol o katibəni işdən çıxart. Bu vaxt katibənin nişanlısı gəlif, katibə babat bir şapalax qoyuf. İndi yazıq oğlanın işi milisdədi. Ağdam camaatı da pul yığıf ki, neçə olur-olsun bu Kolanı balasını qurtarsınlar. Sırağün də Paxan bazarda bir milsenərə bıçax vuruf. Fazil məlim də təzə gətirdiyi "Fillər mənim dostumdur" kinosundan qazandığı pulu sayırmış. Üç min beş yüzə çatanda buxaltır girif içəri ki, Fazil məlim, Paxan bazarda milsenəri bıçaxla vuruf. Fazil məlim də stolun üstündəki pulları əlinin dalyıla vuruf dağıdıf, deyif ki, fillər də belə getdi. İki gündü şəhər bunu danışıf. Bir ağcabədili gedə də bir yerdə yeyif-içənnən sonra Kamran Hüseynovun bayısıoğlu İlhamın üzünü lezvaıyla yazıf. Hayıf, İlham həm yaxşı oğlanıydı, həm də gözəl-göyçək oğlanıydı. Uşaxlar da tökülüf gedəni eşşək kimi döyüflər. Ağcabədili gedə də birtəhər əllərindən çıxıf oturf maşına qaçıf. İndi uqalovni rozisk Aliko da onu axtarıf. Rayonun zəmnəçalnikı də nəse ağdamlıların əleyhinə xoşagəlməz bir söz deyif, Alı da elə restoranının qabağında zəmnəçalnikı nətər döyüfsə skoripomoş aparıf.

Gəlib çatdıf Kamil müəllimin evinə. Müəllim maşından düşdü, pul çıxarmaq istəyəndə dedim:

- Məlim, sizin pulunuz çatıb, düşün.

Kamil müəllim:

- Axır ki bir tələbəmdən xeyir gördüm. Sağ ol. - dedi və getdi evinə.

Sürücü laçınlılardan soruşdu:

- Bəs, sizi indi hara aparım, Məcidovgile?

Laçınlılar:

- Yox, şəhər-şəhər kişini narahat etməyək. Bir yeməxananın qabağında saxla.

Sürücü maşını Petro Elbrusun xaşxanasının qabağında saxladı.

Laçınlılar maşından düşüb sürücüyə iki onluq uzatdılar.

- Şəhərə adamın birini beş manata getiririk.

Laçınlılar:

- Götür, on manat da şəhər-şəhər verdiyin xəbərlərə görə.

- Hə, Abbasovun oğlu, indi də gedəh sizə. Dədən dalınca niyə maşın göndərmiyif?

- Şəhər tezdən oyatmağa qıymadım.

- Balaca qardaşın bütün günü şəhərdə maşınla xuliqanlıq edir,

gören indi hansısa xaşxanada vurur.

Sürücü yenə şəhərdəki əhvalatlardan danışmağa başladı. Gəlib məhləyə çatanda nə fikirləşdisə maşını fırlatdı geri:

- Bilirsən nə var, biz də getdiy Petronun yanına xaş yeməyə. Qorxma, şotu da özüm verəyəm.

Etiraz eləmədim, çoxdaniydi xaş yemirdim. Qayıtdıf geriye. Xaşxana adamla dolu idi. Laçınlılar da təzə başlamışdı.

Elbrus məni görəndə qucaqlayıb basdı bağrına:

- Xoş gəlmisən, qaqa, çoxdandı görsənmirsən. Qaqan burdaydı, bir az olar getdi. Keçin oturun, indi sizə asobu xaş verəyəm.

Laçınlılar bu sözdən dilxor oldular:

- Bizə verdiyin oşala suyu ydu?

- Qaqa, bizdə oşala suyu olmur, ağıln özünüze getməsin. Oşala suyu olsaydı bir boşqab xaxı gözünə təpməzdin. İndi də ikinci boşqab istəyirsən. Bu dəfə sizə də asobu xaş verəyəm, mal dırmağından.

Keçib laçınlılarla bir stolda oturdıf. Yemək-icmək başladı. laçınlılar da, sürücü də möhkəm vurdular.

Mən sürücüdən soruşdum:

- Qaidən qorxmursan?

- Əşi, yox, bizlə işləri yoxdu. Aylıx haxlarını veririk.

Nəhayət, yeyib-icmək bitdi. Laçınlılar hesabı vermək istədi, mübahisə düşdü.

Sürücü:

- Ə, pulunuzu qoyun civinizə. Siz kimsiniz ağdamlı olan yerdə şot verəsiniz?

Elbrus mənim xətrimə hesabı almaq istəmədi:

- Qonaq olun.

Sürücü onunla da razılaşmadı:

- Petro, pulunu götür. Məlim ayrı vaxt gəlif yeyif-içəndə şotu almazsan. İndi mənim qonağımdı.

Xaşxanadan çıxanda laçınlılar dedi:

- İndi bizi at bazara, bir saatdan sonra da gəl apar Armudun dibinə, çıxmaq gedək evimizə-eşiyimizə.

- Bəs, Məcidovgile gedəsi olmadız?

- Yox, içmiş halda seyid evinə gedərlər?

Sürücü:

- Malades, siz nə panyatkalı oğlanlarsız.

Beləcə qayıtdıf bazara. Laçınlılar düşdü və yenə döndük bizim məhləyə. Düşəndə Kamil müəllimin və özümün pulunu vermək istədim.

- Ə, pulunu qoy civinə, tələbə adamsan. Nolsun dədən sovxoz direktorudu. - dedi və maşını sürüb getdi.

Mən isə əlimdə anamın sevdiiyi iki "Nağıl" tortu darvazanı döymək istədim. Amma nə darvaza vardı, nə ev-eşik, nə məni gözleyen anam, nə atam, nə də maşınıyla şəhərdə xuliqanlıq edən qardaşım. Oturdum bir daşın üstündə hıçkırdım, hönkürtü məni tutdu. Amma ağlaya bilmədim. Gözümə yaş gəlmədi, göz yaşım 93-cü ildən qurumuşdu.

Həəə, bura Ağdam idi.